

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING YANADA ERKINLASHTIRILISHI VA RAG'BATLANTIRILISHI

Begimov Alisher Boboxonovich

Boysun tuman 3-son politexnikumi maxsus fan o'qituvchisi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning yanada erkinlashtirilishi, rag'batlantirilishi va iqtisodiyotni rivojlantirishda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining rolini oshirish haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: xususiy tadbirkorlik, kichik biznes, kapital taqchillik, strategik vazifa, xususiy biznes, korxona, korxonalar, milliy iqtisodiyot.

KIRISH

Aholini kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning turli shakllari bo'yicha daromad olishlari mumkin. Masalan, tadbirkorlik mulk shakllariga ko'ra davlat, nodavlat, shu jumladan, xususiy, aralash shakllarda namoyon bo'ladi. Nodavlat shakllariga xususiy - yakka va xususiy - jamoa tadbirkorligi kiradi. O'z navbatida xususiy - yakka tadbirkorlik subyektlarining o'z mehnatiga va yollanma mehnatga asoslangan bo'ladi. Xususiy - jamoa tadbirkorlikka sheriklik, paychilik jamoalari, aksiyadorlik jamiyatlari kiradi. Aralash tadbirkorlik qo'shma, aralash va ijara korxonalari shaklida namoyon bo'ladi.

Kichik biznes kapital taqchilligi sharoitida ko'p mablag' talab etmaydigan xo'jalik faoliyati sifatida resurslar aylanmasining yuqori sur'atlarini ta'minlaydi, iqtisodiyotni qayta qurish, iqtisodiy nobarqarorlik va resurslar cheklanganligi sharoitida iste'mol bozorini shakllantirish va uni to'ldirish muammosini tez hamda tejamli tarzda hal etadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Kichik korxonalar iste'mol talabining o'zgarishiga darhol moslashadi va shu yo'l bilan iste'mol bozoridagi zaruriy muvozanatni ta'minlaydi. Kichik biznes yangi ish o'rinlarini yaratishi bilan ishsizlik muammosini hal etishda muhim rol o'ynaydi. Hozirgi paytda ushbu soha nafaqat iqtisodiyotning o'sish sur'atlarini jadallashtirishda, balki mamlakatimiz uchun nihoyatda muhim bo'lgan bandlik va aholi daromadlarini oshirish masalalarini hal etishda ham etakchi o'rin tutmoqda. Oxirgi yillarda respublikamizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik bilan shug'ullanuvchi korxonalar soni yil sayin ortib borayotgani sohaning izchil rivojlanayotganligidan dalolat beradi. Davlatimiz rahbari tomonidan "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yili" bo'yicha qabul qilingan davlat dasturida quyidagi asosiy ustuvor yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratish zarurligi ko'rsatib o'tildi.

Birinchi- navbatda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining huquq va manfaatlarini himoya qilish, ushbu soha rivoji uchun yanada keng yo'l ochib berish

maqsadida mavjud normativhuquqiy bazani tanqidiy nuqtai nazardan qayta ko'rib chiqish, yangi qonun hujuatlarini qabul qilish lozim.

Ikkinchi- ustuvor yo'nalish - kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyati uchun yanada qulay muhit yaratishdan iborat. Ma'lumki, so'ngi yillarda tadbirkorlik sohasida o'z ishini ochish uchun ruxsat olish, soliq, moliya va statistika organlariga

hisobtopshirish masalalarini tartibga solish bo'yicha ancha ishlar qilindi va qilinmoqda. Ayni paytda kichik biznes subyektlarining eneigiya, gaz, suv va kanalizasiya, issiqlik ta'minoti va boshqa shu kabi muhandislik-kommunikasiya tarmoqlariga ulanishi yoki ulami qurishda ishtirok etishi uchun ruxsat olish tartib

—

qoidalarini soddalashtirish masalasi bo'yicha ham qo'shimcha chora-tadbirlar belgilanishi zarur.

Uchinchi- muhim masala kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasi uchun soliq va boshqa to'lovlar borasida qulaylik va engilliklar yaratish bilan bogliqdir.

To'rtinchidan- kichik biznes subyektlariga ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish va texnologik yangilash uchun o'rta va uzoq muddatga mo'ljallangan kreditlar berish tizimini yanada takomillashtirish, mavjud muammolarning echimi bo'yicha amaliy choratadbirlar ishlab chiqish zarur.

Beshinchidan - kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining tashqi iqtisodiy faoliyat sohasida ishtirok etishi, ularning eksport salohiyatini oshirish, mintaqa va jahon bozorlariga chiqishini kengaytirish muammosini hal etishga jiddiy ahamiyat qaratish lozim.

Oltinchidan- yuqori texnologiyalarni talab etadigan iqtisodiyot tarmoqlarida innovatsion texnologiyalarga asoslangan kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga keng yo'l ochib berish zarur.

Ushbu soha nafaqat milliy iqtisodiyotning o'sish sur'atlarini jadallashtirish, balki bugungi kun uchun dolzarb hisoblangan aholini ish bilan ta'minlash va turmush darajasini oshirish masalalarini hal etishda ham etakchi o'rin tutmoqda.

O'zbekistonda ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotini barpo etishning asosiy maqsadlaridan biri mamlakatda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik shakllarini ustuvor rivojlantirishdan iborat. Bu maqsadni amalga oshirish uchun iqtisodiy islohotlar o'tkazilmoqda, uning rolini oshirish uchun yirik institusional asoslar yaratilmoqda.

Tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish va uni kafolatlovchi huquqiy -me'yoriy hujjatlar, tadbirkorlarga ko'maklashuvchi nodavlat tashkilotlar, korxonalar shularjumlasiga kiradi.

O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik korxonalari majmuini tashkil etish muvaffaqiyatli bormoqda. Innovasion iqtisodiy rivojlanish yo'liga

o'tishda kichik va xususiy tadbirkorlikning rolini oshirish quyidagi yo'nalishlar orqali amalga oshirilishi maqsadga muvofiq:

- ishlab chiqarishda innovatsiya va nanotexnologiyalami qo'llash;
- muqobil energiya turlaridan foydalanish, ayniqsa quyosh energiyasidan foydalanish;
- farmakologiya va farmasevtika sohasi salohiyatidan foydalanish;
- ishlab chiqarishda biotexnologiyalarni qo'llash;
- kam suv talab qiladigan texnologiyalami ishlab chiqish va amaliyotga joriy qilish;
- qishloq xo'jaligi ekinlari yangi serhosil navlarini, mahsuldor chorva mollari turlarini yaratish;
- sanoat va maishiy chiqindilarni qayta ishlash va h.k.

Agarda biz zamonaviy, ilg'or va tejamkor texnologiyalardan foydalanishga hamda tovarlarning yuqori sifati va iste'mol xususiyatlarini ta'minlashga xizmat qiladigan innovatsion texnika va texnologiyalami yaratish tizimini joriy etsak, bu sohaga yoshlarni jalb qilgan holda, aholimizning ichki ehtiyojlarini ta'minlash bilan birgalikda, eksport qilishga xizmat qiladigan raqobatbardosh, sifatli mahsulotlarni

ishlab chiqarishni yanada ko'chaytirishga erishishimiz mumkin.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini innovatsion asosda rivojlantirishda quyidagilarni hisobga olish maqsadga muvofiqdir:

Birinchiidan- sanoat korxonalari xodimlarni rag'batlantirib ularni ko'proq marketing tadqiqotlarini olib borishga jalb qilish orqali, yangi innovatsion g'oyalarni ishlab chiqishga yo'naltirish;

Ikkinchiidan- sanoat korxonalarida ishlayotgan yosh xodimlar tomonidan yaratilayotgan innovatsion loyihalarni amaliyotda qo'llashdan oldin korxona xududiga tegishli joylarda sinov maydonchalarini tashkil etishni yo'lga qo'yish;

Uchinchidan - kichik biznes vakillari va xususiy tadbirkorlar uchun kreditlar va ular uchun zarur resurslaridan foydalanish imkoniyatini kengaytirish va yaratilayotgan innovatsion loyihalarni kreditlash tizimini yaratish;

To'rtinchidan - viloyatlarning chekka tumanlarida ishlab chiqarishda eng muhim omil bo'lgan elektr energiyasi, tabiiy gaz, ichimlik suvi va shu kabi kommunal xizmatlar uzluksizligini ta'minlash bilan bog'liq bo'lgan muammolarni hal etish;

Beshinchidan-yaratilgan innovatsion mahsulotlar va minisexlar savdo yarmarkalarini tashkil etish;

Oltinchidan- kichik biznesning eksport salohiyatini rivojlantirish uchun zarur tashkiliy, huquqiy, moliyaviy mexanizmlarini shakllantirish va sharoitlarni yanada yaxshilash orqali kelgusida chetga xomashyo emas, balki yuqori qo'shimcha qiymatga ega tayyor mahsulotni eksport qilishga erishish.

XULOSA

Hozirgi raqobat kuchayib borayotgan sharoitda kichik biznes subyektlari o'z faoliyatlarida doimo yangi innovatsiyalarni qo'llamasdan, yirik korxonalar bilan hamkorlikni yaxshi yo'lga qo'ymasdan bozorga yangi mahsulot yoki texnologiyalarni kiritishlari mushkuldir. Bunda kichik biznes korxonasining boshqaruv faoliyatiga innovatsion menejment usul va texnologiyalarini tadbqiq etish, amaldagi boshqaruv usullarini muntazam ravishda takomillashtirib boorish kichik biznes subyektining kelgusidagi muvaffaqiyatini belgilab beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.G'ulomov S.S. Tadbirkorlik va kichik biznes. - T.: SHarq, 2002. 324 b.
2. Do'stjonov T.D., Salaev S.K. "Iqtisodiyot va tadbirkorlik asoslari". O'quv qo'llanma. – Toshkent.: Iqtisodiyot-moliya, 2006. - 320 b.

3. Salaev S.K. “Iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish sharoitida kichik va o’rta biznes: muammolar, tahlillar va istiqbollar”. -Toshkent.: Fan, 2002. – 128 b.
4. Salaev S., Allanazarov B. “Biznes-etiket”. - Urgench.:UrDU,2001 241 b.
5. “Tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirishning amaliy asoslari”. - Toshkent.: TIT’, OSCE, 2004. - 12-17 betlar.
6. <<Tadbirkorlik to‘g‘risida>>gi O'zbekiston Respublikasi qonuni. T.: O‘zbekiston, 1991.
7. <<Kichik va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishni rag‘batlantirish to‘g‘risida>>gi O‘zbekiston Respublikasi qonuni. T.: O‘zbekiston, 1995.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. Ta’lim muassasalarining bitiruvchilarini tadbirkorlik faoliyatiga jalb etish borasidagi qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida. 2010-yil 28 iyul.
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. Monopoliyaga qarshi ishlarni tartibga solish va raqobatni rivojlantirish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. 2010-yil 26 fevral, PF-4191-son.